

טיוטת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016 - הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם :

- א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016 המצורפת בזה.
- ב. להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר, על דעת הממשלה, את נוסחה הסופי של הצעת החוק שתוגש לכנסת.
- ג. בהמשך להצעה להסדר לשינוי מבנה הבעלות בחברה המפעילה ממשק בין מנפיק לבין סולק, לאישור עסקאות בכרטיסי חיוב, שפורסמה במסגרת תזכיר חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, בהמשך להוראות טיוטת החוק המצורפת בזה לענין מינוי דירקטורים וקבלת החלטות בחברה, ובהמשך להערות שנתקבלו מהציבור, להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה להכניס תיקונים בהצעת החוק במהלך הליכי החקיקה בכנסת, לענין קביעת הסדר מפורט כאמור, שעיקריו, הם אלה: הפחתת שיעורי ההחזקה של הבנקים בחברה; חובת מכירה של שיעורי ההחזקה העודפים של הבנקים לכל משתמש בשירותי החברה המעוניין בכך וקביעת מנגנונים מתאימים בדבר דרכי קבלת החלטות בחברה לצורך שמירה על זכויות כלל המשתמשים.
- ד. בהתאם לסעיף 81(ג) בתקנון הכנסת, לבקש מוועדת הכנסת להקדים את הדיון בהצעת החוק.

דברי הסבר

רקע כללי

ביום 3 ביוני 2015 מינו שר האוצר מר משה כחלון ונגידת בנק ישראל גב' קרנית פלוג את הוועדה להגברת התחרות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים (להלן - **הוועדה**). בוועדה כיהנו חברים מבנק ישראל, משרד האוצר, משרד המשפטים, רשות ההגבלים העסקיים ונציגי ציבור ואקדמיה.

המלצותיה הסופיות של הוועדה פורסמו באתר משרד האוצר ביום 6 ביולי 2016.

<http://www.mof.gov.il/Committees/CompetitivenessCommittee/CommitteeRecommendations.pdf>

בכתב המינוי התבקשה הוועדה להמליץ על הצעדים הנדרשים להגברת התחרות ולהפחתת הריכוזיות בתחומי השירותים הבנקאיים ושירותים פיננסיים נוספים. בפרט, התבקשה הוועדה להמליץ בדבר הכנסת שחקנים חדשים לתחרות באספקת שירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים, לרבות באמצעות הפרדת הבעלות בחברות כרטיסי האשראי מן הבנקים ועל צעדים משלימים נדרשים והסרת חסמים לקידום התחרות כאמור.

הוועדה שקדה על משימתה זו במשך כשנה ובמסגרת דיוניה בחנה ניירות עמדה רבים מהציבור שבהם ניתן ביטוי רחב למגוון של עמדות וגופים, וקיימה עשרות ישיבות, בתוכם, מספר שימועים בעל-פה של אנשי מקצוע, אקדמיה ומומחים רבים.

הוועדה מצאה, כי המערכת הבנקאית, שהיא השחקן המרכזי באספקת שירותים בנקאיים ופיננסיים בישראל, מאופיינת בריכוזיות גבוהה ומורכבת מחמש קבוצות בנקאיות השולטות בכ-94% מסך נכסי המערכת הבנקאית ובכ-95% מכלל האשראי הבנקאי במשק. שתי הקבוצות הבנקאיות המובילות במערכת הבנקאית דומות בגודלן ומחזיקות במצרף של כ-60% מכלל נכסי המערכת הבנקאית ואף יותר מכך באשראי הבנקאי הניתן לעסקים קטנים ובינוניים ולמשקי הבית (שלא לדירור) (להלן - המגזר הקמעונאי); שלוש קבוצות בנקאיות נוספות מחזיקות בכ-37%; והיתר מוחזק באמצעות קבוצות בנקאיות קטנות אחרות. מבנה ריכוזי זה של המערכת נשמר באופן יציב במהלך כמעט שני העשורים האחרונים, ונלווים לו חסמי כניסה גבוהים וחסמי מעבר.

בנוסף, מהנתונים שהוצגו בפני הוועדה עלה, כי במהלך השנים האחרונות בוצעו בישראל מספר רפורמות שנועדו ליצור תנאים לכניסת שחקנים חדשים לשוק הבנקאות ובכך להפחית את רמת הריכוזיות בשוק זה ולהגביר את התחרות על השירותים הבנקאיים והפיננסיים. הוועדה בחנה את תוצאותיהן של רפורמות אלו והגיעה למסקנה כי הן הצליחו לתרום להגברת התחרות באספקת שירותים בנקאיים ופיננסיים לעסקים גדולים בלבד. זאת בעיקר באמצעות הגופים המוסדיים אשר בשנים האחרונות מהווים גורם תחרותי למערכת הבנקאית ומקור אשראי תחליפי ומבוסס לעסקים הגדולים בישראל. עם זאת, התחרות שהתפתחה בשוק האשראי לעסקים גדולים לא חלחלה למגזר הקמעונאי. נכון לסוף שנת 2015 רובו המוחלט של האשראי למגזר הקמעונאי - כ-94% - מקורו במערכת הבנקאית, ובכללה חברות כרטיסי האשראי אשר מעניקות אשראי באמצעות כרטיסי חיוב, ומצויות, כולן, בבעלות בנקאית ורובן בבעלות שתי הקבוצות הבנקאיות הגדולות.

הוועדה מצאה, כי במצב דברים זה, בהיעדר תחרות חוץ-בנקאית על לקוחות המגזר הקמעונאי ובשל היעדר תחליפי אשראי ברמה נאותה, המגזר הקמעונאי "שבו" ברובו בידי המערכת הבנקאית וסובל מ'כוח שוק' עודף. עוד מצאה הוועדה כי הרווחיות ומרווחי הריבית למגזר זה גבוהים ביחס למגזרים האחרים במשק. כך שלמעשה שיעור ההכנסה הגבוה של הבנקים במגזר הקמעונאי נובע, בין היתר, מהיעדר איום תחרותי חוץ-בנקאי ומהפעלת 'כוח שוק' עודף על המגזר הבנקאי.

נוכח כל אלו, הגיעה הוועדה למסקנה כי במצב הדברים הנוכחי ולנוכח העובדה כי ניסיונות קודמים לא הביאו לשינוי המצב במגזר הקמעונאי, אין מנוס מנקיטת שורה של צעדים

מבניים שתכליתם לבסס איום תחרותי חוץ בנקאי על המערכת הבנקאית ובמקביל ליצור תנאים להגברת התחרות בתוך המערכת הבנקאית. צעדים אלה נועדו לאפשר, בטווח הזמן הקרוב, כניסת שחקנים תחרותיים ובני קיימא שיהוו 'איום תחרותי' על המערכת הבנקאית, ושיגבירו ויחוללו תחרות בשוק השירותים הבנקאיים והפיננסיים למגזר הקמעונאי. בד בבד, המליצה הוועדה על שורה של צעדים משלימים אשר תכליתם לאפשר כניסה עתידית של שחקנים חדשים, שתהליך כניסתם לתחום של מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים, ארוך וקשה יותר, ושוודאותו פחותה.

בין היתר המליצה הוועדה על הטלת איסור על בנק בעל היקף פעילות רחב לעסוק בהפקה ותפעול של כרטיסי חיוב, לסלוק עסקאות בכרטיסי חיוב ולשלוט או להחזיק בתאגיד העוסק בעיסוקים כאמור. עוד המליצה הוועדה על מתן הגנות יונקא לגופים פיננסיים חדשים שיקומו, לרבות מגבלות שיחולו על הנפקת כרטיסי אשראי לבנק בעל היקף פעילות רחב. כן המליצה על הוראות נוספות להגברת התחרות בשוק אספקת השירותים הבנקאיים והפיננסיים בישראל. בין היתר, המליצה כי תאגיד בנקאי לא ישנה לרעה את תנאי ההתקשרות בהסכם התקשרות עם לקוח רק בשל כך שהלקוח התקשר או מעוניין להתקשר בהסכם לקבלת שירותים מגוף פיננסי אחר; עוד המליצה כי תאגיד בנקאי יידרש להפיץ ללקוחותיו את כרטיסי האשראי של מנפיקים אחרים שביקשו מהתאגיד הבנקאי לעשות כן. בנוסף המליצה הוועדה על הקמת ועדה מיעצת שתפקידה יהיו, בין היתר, לערוך בדיקות תקופתיות של מצב התחרות בשוק הבנקאות ולהמליץ על צעדים נדרשים להגברתה. מוצע כי הוועדה המייעצת תגיש לממשלה ולכנסת, אחת לשנה, דין וחשבון על עבודתה והמלצותיה.

שר האוצר אימץ את המלצות הוועדה ביום 6 ביולי 2016.

טיוטת החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016 המצורפת להצעת החלטה זו, באה ליישם את המלצות הוועדה. מוצע לאשר עקרונית את טיוטת החוק.

לעניין זה יצוין כי הוועדה המליצה לשנות את מבנה הבעלות בחברת שירותים משותפת, המפעילה ממשק בין מנפיק לבין סולק, לאישור עסקאות בכרטיסי חיוב, כך שיתאפשר לכל משתמש בחברה להיות בעל מניות בה. בהמשך להמלצה זו, שפורסמה במסגרת תזכיר חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, בהמשך להוראות טיוטת החוק המצורפת בזה לענין מינוי דירקטורים וקבלת החלטות בחברה, ובהמשך להערות שנתקבלו מהציבור, מוצע להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה להכניס תיקונים בהצעת החוק במהלך הליכי החקיקה בכנסת, לעניין קביעת הסדר מפורט כאמור, שעיקריו, הם אלה: הפחתת שיעורי ההחזקה של הבנקים בחברה; חובת מכירה של שיעורי ההחזקה העודפים של הבנקים לכל משתמש בשירותי החברה המעוניין בכך וקביעת מנגנונים מתאימים בדבר דרכי קבלת החלטות בחברה לצורך שמירה על זכויות כלל המשתמשים.

לפי סעיף 41 לתקנון הממשלה, רשאית הממשלה לקבוע כי החלטות ועדת שרים תהיינה "על דעת הממשלה", או כי עניין מסוים הנדון בוועדת שרים יהיה "על דעת הממשלה". דין החלטות ועדת שרים במקרה האמור כדין החלטת ממשלה בישיבתה ואין להגיש ערר על החלטת ועדת שרים שהיא "על דעת הממשלה".

לאור החשיבות בחקיקת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, ועל מנת שניתן יהיה להניח את הצעת החוק על שולחן הכנסת כך שהליך החקיקה בקריאה ראשונה יקודם בטרם סיומו של מושב הכנסת הנוכחי, מוצע להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר, על דעת הממשלה, את נוסחה של הצעת החוק שתוגש לכנסת, ולהסמיך את הממשלה לפנות לוועדת הכנסת, בהתאם לסעיף 81(ג) לתקנון הכנסת, בבקשה לפטור מחובת הנחה של הצעת החוק לקראת הקריאה הראשונה.

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

לטיטת החוק המוצעת צפויה השפעה חיובית על התחרות בשוק הבנקאות.

תקציב

אין.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

אין.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

אין.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

ראו בחוות הדעת המשפטית הנלווית.

סיווגים*

סיווג ראשי : חק"מ

סיווג משני : אחר

מוגש על ידי שר האוצר

כ"ב בתמוז התשע"ו
28 ביולי 2016

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה: טיוטת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016.

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים:

תמצית ההצעה מפורטת בדברי ההסבר המצורפים להצעת ההחלטה.

לפי סעיף 41 לתקנון הממשלה, רשאית הממשלה לקבוע כי החלטות ועדת שרים תהיינה "על דעת הממשלה", או כי עניין מסוים הנדון בוועדת שרים יהיה "על דעת הממשלה". דין החלטות ועדת שרים במקרה האמור כדין החלטות ממשלה בישיבתה ואין להגיש ערר על החלטות ועדת שרים שהיא "על דעת הממשלה".

לאור החשיבות בחקיקת החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, ועל מנת שניתן יהיה להניח את הצעת החוק על שולחן הכנסת כך שהליך החקיקה בקריאה ראשונה יקודם בטרם סיומו של מושב הכנסת הנוכחי, מוצע להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר, על דעת הממשלה, את נוסחה של הצעת החוק שתוגש לכנסת ולהסמיך את הממשלה לפנות לוועדת הכנסת, בהתאם לסעיף 81(ג) לתקנון הכנסת, בבקשה לפטור מחובת הנחה של הצעת החוק לקראת הקריאה הראשונה.

לעניין זה יצוין כי הוועדה המליצה לשנות את מבנה הבעלות בחברת שירותים משותפת, המפעילה ממשק בין מנפיק לבין סולק, לאישור עסקאות בכרטיסי חיוב, כך שיתאפשר לכל משתמש בחברה להיות בעל מניות בה. בהמשך להמלצה זו, שפורסמה במסגרת תזכיר חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, בהמשך להוראות טיוטת החוק המצורפת בזה לענין מינוי דירקטורים וקבלת החלטות בחברה, ובהמשך להערוות שנתקבלו מהציבור, מוצע להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה להכניס תיקונים בהצעת החוק במהלך הליכי החקיקה בכנסת, לעניין קביעת הסדר מפורט כאמור, שעיקריו, הם אלה: הפחתת שיעורי ההחזקה של הבנקים בחברה; חובת מכירה של שיעורי ההחזקה העודפים של הבנקים לכל משתמש בשירותי החברה המעוניין בכך וקביעת מנגנונים מתאימים בדבר דרכי קבלת החלטות בחברה לצורך שמירה על זכויות כלל המשתמשים.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

אין.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

לא רלוונטי.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

עמדת היועץ המשפטי (בפועל) של משרד האוצר היא כי אין מניעה משפטית לאישור הצעת ההחלטה.

היועץ המשפטי (בפועל), משרד האוצר

אסי מסינג

חתימה

תפקיד

שם

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016.

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

ביום 3 ביוני 2015 מינו שר האוצר מר משה כחלון ונגידת בנק ישראל גבי קרנית פלוג את הוועדה להגברת התחרות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים (להלן - הוועדה). בוועדה כיהנו חברים מבנק ישראל, משרד האוצר, משרד המשפטים, רשות ההגבלים העסקיים ונציגי ציבור ואקדמיה.

המלצותיה הסופיות של הוועדה פורסמו ביום 6 ביולי 2016.

בכתב המינוי התבקשה הוועדה להמליץ על הצעדים הנדרשים להגברת התחרות ולהפחתת הריכוזיות בתחומי השירותים הבנקאיים ושירותים פיננסיים נוספים. בפרט, התבקשה הוועדה להמליץ בדבר הכנסת שחקנים חדשים לתחרות באספקת שירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים, לרבות באמצעות הפרדת הבעלות בחברות כרטיסי האשראי מן הבנקים ועל צעדים משלימים נדרשים והסרת חסמים לקידום התחרות כאמור.

הוועדה שקדה על משימתה זו במשך כשנה ובמסגרת דיוניה בחנה ניירות עמדה רבים מהציבור שבהם ניתן ביטוי רחב למגוון של עמדות וגופים, וקיימה עשרות ישיבות, בתוכם, מספר שימועים בעל-פה של אנשי מקצוע, אקדמיה ומומחים רבים.

הוועדה מצאה, כי המערכת הבנקאית, שהיא השחקן המרכזי באספקת שירותים בנקאיים ופיננסיים בישראל, מאופיינת בריכוזיות גבוהה ומורכבת מחמש קבוצות בנקאיות השולטות בכ-94% מסך נכסי המערכת הבנקאית ובכ-95% מכלל האשראי הבנקאי במשק. שתי הקבוצות הבנקאיות המובילות במערכת הבנקאית דומות בגודלן ומחזיקות במצרף של כ-60% מכלל נכסי המערכת הבנקאית ואף יותר מכך באשראי הבנקאי הניתן לעסקים קטנים ובינוניים ולמשקי הבית (שלא לדیור) (להלן - המגזר הקמעונאי); שלוש קבוצות בנקאיות נוספות מחזיקות בכ-37%; והיתר מוחזק באמצעות קבוצות בנקאיות קטנות אחרות. מבנה ריכוזי זה של המערכת נשמר באופן יציב במהלך כמעט שני העשורים האחרונים, ונלווים לו חסמי כניסה גבוהים וחסמי מעבר.

בנוסף, מהנתונים שהוצגו בפני הוועדה עלה, כי במהלך השנים האחרונות בוצעו בישראל מספר רפורמות שנועדו ליצור תנאים לכניסת שחקנים חדשים לשוק הבנקאות ובכך להפחית את רמת הריכוזיות בשוק זה ולהגביר את התחרות על השירותים הבנקאיים והפיננסיים. הוועדה בחנה את תוצאותיהן של רפורמות אלו והגיעה למסקנה כי הן הצליחו לתרום להגברת התחרות באספקת שירותים בנקאיים ופיננסיים לעסקים גדולים בלבד. זאת בעיקר באמצעות הגופים המוסדיים אשר בשנים האחרונות מהווים גורם תחרותי למערכת הבנקאית ומקור אשראי תחליפי ומבוסס לעסקים הגדולים בישראל. עם זאת, התחרות שהתפתחה בשוק האשראי לעסקים גדולים לא חלחלה למגזר הקמעונאי. נכון לסוף שנת 2015 רובו המוחלט של האשראי למגזר הקמעונאי - כ-94% - מקורו במערכת הבנקאית, ובכללה חברות כרטיסי האשראי אשר מעניקות אשראי באמצעות כרטיסי חיוב, ומצויות, כולן, בבעלות בנקאית ורובן בבעלות שתי הקבוצות הבנקאיות הגדולות.

הוועדה מצאה, כי במצב דברים זה, בהיעדר תחרות חוץ-בנקאית על לקוחות המגזר הקמעונאי ובשל היעדר תחליפי אשראי ברמה נאותה, המגזר הקמעונאי "שבוי" ברובו בידי המערכת הבנקאית וסובל מ'כוח שוק' עודף. עוד מצאה הוועדה כי הרווחיות ומרווחי הריבית למגזר זה גבוהים ביחס למגזרים האחרים במשק. כך שלמעשה שיעור ההכנסה הגבוה של הבנקים במגזר הקמעונאי נובע, בין היתר, מהיעדר איום תחרותי

חוץ-בנקאי ומהפעלת 'כוח שוק' עודף על המגזר הבנקאי.

נוכח כל אלו, הגיעה הוועדה למסקנה כי במצב הדברים הנוכחי ולנוכח העובדה כי ניסיונות קודמים לא הביאו לשינוי המצב במגזר הקמעונאי, אין מנוס מנקיטת שורה של צעדים מבניים שתכליתם לבסס איום תחרותי חוץ בנקאי על המערכת הבנקאית ובמקביל ליצור תנאים להגברת התחרות בתוך המערכת הבנקאית. צעדים אלה נועדו לאפשר, בטווח הזמן הקרוב, כניסת שחקנים תחרותיים ובני קיימא שיהוו 'איום תחרותי' על המערכת הבנקאית, ושיגבירו ויחוללו תחרות בשוק השירותים הבנקאיים והפיננסיים למגזר הקמעונאי. בד בבד, המליצה הוועדה על שורה של צעדים משלימים אשר תכליתם לאפשר כניסה עתידית של שחקנים חדשים, שתהליך כניסתם לתחום של מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים, ארוך וקשה יותר, ושוודאותו פחותה.

במהלך עבודת הוועדה נבחנו חלופות שונות למימוש תכליות אלה. במסגרת טיוטת ההמלצות שפרסמה הוועדה צוינו המלצות שונות שביניהם ניתן למנות את אלה: קביעה של איסור גורף, לדעת חלק מחברי הוועדה, על תאגיד בנקאי בינוני וגדול להחזיק בתאגיד שעוסק בתפעול הנפקה של כרטיסי חיוב או סולק כרטיסי חיוב; לגבי תאגיד בנקאי גדול, המליצה הוועדה להורות על הפרדת השליטה בחברות כרטיסי האשראי שבבעלות התאגידים בתוך שנתיים ויתרת האחזקות בתוך שנה נוספת; וקביעת איסור גורף על תאגיד בנקאי גדול להנפיק כרטיסי אשראי למשך ארבע שנים.

בעקבות הליך השימוע שנערך לציבור לאחר פרסום טיוטת ההמלצות ודיונים שקיימה הוועדה, הגיעה הוועדה למסקנה שניתן להשיג את התכליות המפורטות לעיל בכלים מידתיים יותר, כמפורט להלן:

- חלף החלה של איסור גורף על בנק ששווי נכסיו עולה על 20% משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל (להלן - בנק בעל היקף פעילות רחב) להנפיק כרטיסי אשראי למשך ארבע שנים - רשאי יהיה בנק בעל היקף פעילות רחב להנפיק כרטיסי אשראי במספר תנאים. תנאים אלה יאפשרו, מחד גיסא למנפיקים נוספים (לרבות חברות כרטיסי האשראי המופרדות) להציע כרטיסי חיוב ללקוחות הבנק ומאידך גיסא יאפשרו ללקוח שמעוניין בכך להמשיך ולקבל אשראי מאותו בנק. התנאים כוללים, בין היתר, הוראות אלה: מתן זכות קדימה לגורמים חוץ בנקאיים בשיווק כרטיסי חיוב; הגבלת היקף האשראי שבנק בעל היקף פעילות רחב יורשה להנפיק ללקוחותיו; והוראות לעניין התקשרות של בנקים עם חברת כרטיסי חיוב לצורך הפקה ותפעול של כרטיסי חיוב שמנפיק הבנק.
- חלף האיסור על בנקים בעל היקף פעילות רחב ובינוני להחזיק בתאגיד שעוסק בתפעול הנפקה של כרטיסי חיוב או סולק כרטיסי חיוב, כפי שהמליצו חלק מחברי הוועדה - להחיל איסור כאמור רק על בנק ששווי נכסיו עולה על 20% משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל. במקביל המליצה הוועדה, כי לאחר ארבע שנים מיום התחילה של התזכיר המוצע, תיבחן בשנית האפשרות להטיל איסור כאמור גם על בנק ששווי נכסיו נמוך מעשרים אחוזים משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל, ובלבד שלא יפחת מעשרה אחוזים. הטלת איסור כאמור, ייבחן, בין היתר, לנוכח התפתחות התחרות בשוקי האשראי בישראל.

מטרתה של טיוטת החוק הם להסיר חסמים שקיימים כיום במערכת הבנקאית, להביא ליצירת שחקנים שיוכלו להתחרות במערכת הבנקאית הקיימת ולחולל תחרות בשוק השירותים הבנקאיים והפיננסיים למגזר הקמעונאי. מימוש מטרת אלה צפוי להביא ליצירת שוק בנקאות יעיל יותר, לצמצם עלויות למשק, לפשט את התחרות עבור הצרכן הישראלי ולגוון את מקורות האשראי והשירותים הפיננסיים המוצעים לצרכן, באופן שיוכל להפחית את עלויותיו.

ג. עיקרי החוק המוצע

עיקר 1 - איסור על בנק בעל היקף פעילות רחב לעסוק בהפקה ותפעול של כרטיסי חיוב, לסלוק עסקאות בכרטיסי חיוב ולשלוט או להחזיק בתאגיד העוסק בעיסוקים כאמור

לפי המוצע, יוטל איסור על בנק בעל היקף פעילות רחב לעסוק בהפקה ותפעול של כרטיסי חיוב, לסלוק עסקאות בכרטיסי חיוב ולשלוט או להחזיק בתאגיד העוסק בעיסוקים כאמור. איסור זה נועד להפריד את הבעלות של בנקים בעלי היקף פעילות רחב בחברות כרטיסי האשראי שבבעלותם ועל ידי כך לאפשר לחברות כרטיסי האשראי המופרדות להיות 'איום תחרותי' על המערכת הבנקאית, בכך שיגבירו ויחוללו תחרות בשוק השירותים הבנקאיים והפיננסיים למגזר הקמעונאי, ולאפשר תחרות על הלקוחות בהנפקת כרטיסי חיוב, תחרות שנמנעה עד כה בשל הבעלות הבנקאית בחברות כרטיסי האשראי. יתרונם המובהק של חברות כרטיסי האשראי הקיימות, שיופרדו מבנקים בעלי היקף פעילות רחב, הן בכך שהן כבר מצויות בשוק, בקיאות במתן אשראי למגזר הקמעונאי, בעלות מוניטין והיכרות עם הציבור, מבוססות ובנות-קיימא שברשותן מידע הנחוץ לראשית צעדיהם. בהינתן נתוני פתיחה אלו, חברות כרטיסי האשראי עשויות להיות מתחרות פוטנציאליות ומחוללות תחרות בשוק האשראי הקמעונאי. בנוסף איסור זה נועד לאפשר הקמה של גופים חדשים שיתנו שירותים בתחומים אלה, ללא איום בכוח ההפצה של בנקים בעלי היקף פעילות רחב, ויאפשר לחברות כרטיסי האשראי המופרדות ולגופים חדשים שיקומו להתחרות על בסיס לקוחות רחב ומקור הכנסה משמעותי. עוד מוצע להסמיק את שר האוצר, בהסכמת הנגיד ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע כי איסור כאמור יחול גם על בנק ששווי נכסיו נמוך מעשרים אחוזים משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל, ובלבד שלא יפחת מעשרה אחוזים. יצוין כי הוראה זו תיקבע כהוראת שעה למשך ארבע שנים שתחילתן בתום ארבע שנים מיום התחילה של טיוטת החוק. מטרתה של הוראה זו היא לאפשר לשר האוצר להרחיב את האיסור האמור בהתאם להתפתחות התחרות בשוק האשראי בישראל.

עיקר 2 – הגנות ינוקא לשחקנים חדשים

מוצע לקבוע בהוראת שעה מוגבלת בזמן, הוראות שונות שתכליתן לאפשר לשחקנים החדשים שיקומו – וביניהם חברות כרטיסי האשראי המופרדות – להתבסס ולהתחרות בבנקים הקיימים, כמפורט להלן:

א. מוצע לקבוע כי מיום הפרסום ועד תום חמש שנים ממועד זה יוטלו על בנק שערב יום התחילה שלט או החזיק אמצעי שליטה בחברת כרטיסי חיוב, מגבלות שעיקרם:

(1) הטלת חובה על בנק להתקשר, תוך שנה מיום הפרסום, עם לפחות חברת כרטיסי אשראי אחת שעתידה להיות מופרדת לצורך הפקה ותפעול של כרטיסי חיוב שהוא מנפיק הבנק. ולעניין בנק בעל היקף פעילות רחב וכל בנק אחר שאינו עוסק בעצמו בהפקה ותפעול – עם שתי חברות כאמור לפחות ובלבד שאחת מהן לפחות אינה בשליטתו והוא אינו מחזיק בה אמצעי שליטה.

(2) הגבלת היקף ההפקה והתפעול שמבצע בנק עם חברת כרטיסי אשראי אחת שעתידה להיות מופרדת כך שהוא לא יבצע עם אותה חברה הפקה ותפעול של יותר מ-52% מסך כרטיסי החיוב החדשים המונפקים ללקוחותיו.

ב. מוצע לקבוע כי מיום הפרסום ועד תום חמש שנים ממועד זה יוטלו על בנק בעל היקף פעילות רחב מגבלות שעיקרם:

(1) מוצע לקבוע שחלוקת הכנסות הנובעות מההפקה והתפעול של כרטיסי חיוב ומהפעילות

של הלקוח בכרטיס החיוב בין בנק לבין תאגיד שערב יום תחילת החוק עסק בהפקה ותפעול של כרטיס חיוב או בסליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב תהיה בהתאם לקבוע בהסכם ההתקשרות ביניהם שהיה בתוקף בחודש יוני 2015, אלא אם כן הורה המפקח על הבנקים אחרת.

(2) מוצע לקבוע כי בנק שמנפיק כרטיסי אשראי לא ישנה תנאים בחוזה כרטיס אשראי שבו התקשר עם לקוח לפני יום הפרסום (להלן – כרטיס אשראי קיים), ולא יתקשר עם לקוחותיו המחזיקים בכרטיס אשראי קיים בחוזה כרטיס אשראי חדש אלא אם כן פניית הבנק ללקוח לצורך שינוי התנאים או הנפקת הכרטיס החדש נעשתה בתקופה של 45 ימים מיום תום תוקפו של כרטיס האשראי הקיים והתקבלה הסכמתו המפורשת של הלקוח לשינוי האמור. על אף האמור, בנק יוכל לפנות ללקוח ללא מגבלה בשני המקרים שינוי במצבו הכלכלי של הלקוח ובמקרה שקיימת מניעה לשימוש בכרטיס האשראי הקיים, כגון אובדן של הכרטיס.

(3) מוצע לקבוע שעד תום שלוש שנים מיום הפרסום, סך מסגרות האשראי בכרטיסי אשראי של לקוחות הבנק לא יעלה על חמישים אחוזים מסך מסגרות האשראי בכרטיסי האשראי של לקוחות הבנק ביום 6 ביולי 2016.

עיקר 3 - הוראות לעניין הממשל התאגידי בתאגיד המפעיל ממשק בין מנפיקים לסולקים

השרשרת הקיימת לביצוע עסקה בכרטיסי חיוב כוללת מספר גורמים. הוועדה מצאה כי אחד הגורמים המשמעותיים ביותר הוא הממשק שמקשר בין מנפיקים של כרטיסי חיוב לסולקים של עסקאות באמצעות כרטיסי חיוב, או מעבדים מטעמם, לצורך אישור עסקאות בכרטיסי חיוב (להלן – המתג). המתג היחיד בישראל מוחזק על ידי תאגיד פרטי אחד שבבעלות ארבעת הבנקים הגדולים. תאגיד זה קיבל רישיון מנגיד בנק ישראל כחברת שירותים משותפת, כמשמעותה בסעיף 23 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן – התאגיד). לאור מרכזיות פעולת המתג בשרשרת ביצוע עסקת חיוב, קיומו של מתג אחד בלבד ובשים לב לתכליות המונחות, כאמור, בבסיס התזכיר, מוצע לקבוע הוראות שונות לעניין הממשל התאגידי בתאגיד וכן לתקן את סעיף 23 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, כך שהתאגיד יוכל לספק שירותים לחברות כרטיסי האשראי שיופרדו ולשחקנים חדשים שיקומו.

עיקר 4 - הוראות נוספות להגברת התחרות

מוצע לקבוע הוראות נוספות שתכליתן להגביר את התחרות בשוק אספקת השירותים הבנקאיים והפיננסיים, כמפורט להלן:

- א. מוצע כי גוף פיננסי לא ישנה לרעה את תנאי ההתקשרות בהסכם התקשרות עם לקוח רק בשל כך שהלקוח התקשר או מעוניין להתקשר בהסכם לקבלת שירותים מגוף פיננסי אחר;
- ב. מוצע כי, בהסכמת הלקוח, תאגיד המתפעל הנפקת כרטיסי החיוב של תאגיד בנקאי יהיה רשאי לעשות שימוש במידע שהגיע לידיה במסגרת תפעול הנפקה או סליקה וכי התאגיד הבנקאי לא יהא רשאי לאסור עליו את השימוש כאמור;
- ג. מוצע כי, לבקשת לקוח, תאגיד בנקאי יידרש למסור לגוף פיננסי אחר את יתרת חשבון העובר ושב שלו בתאגיד הבנקאי, מדי יום או מדי תקופה ארוכה.
- ד. מוצע לקבוע כי במקרה שלקוח פנה לתאגיד בנקאי בבקשה להתקשר בחוזה להנפקת כרטיס

אשראי או שהתאגיד הבנקאי פנה ללקוח, מיוזמתו, להציע לו להתקשר בחוזה להנפקת כרטיס אשראי, יחויב התאגיד הבנקאי להפיץ גם את כרטיסי האשראי של מנפיקים שהתקשרו עימו בהסכם הפצה. בנוסף, מוצע לקבוע כי תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר להתקשר עם מנפיק בהסכם הפצה.

ה. מוצע כי תאגיד בנקאי יציג ללקוח, לפי בקשתו, מידע על אודות עסקאות שנעשו באמצעות כרטיסי החיוב של הלקוח שהתשלום בעדן נעשה בדרך של חיוב חשבון העובר ושב של הלקוח בתאגיד הבנקאי. בנוסף, אם התאגיד הבנקאי הוא מנפיק, אופן הצגת המידע על אודות עסקאות שנעשו באמצעות כרטיס חיוב שהנפיק מנפיק אחר יהיה זהה לאופן הצגת המידע על אודות עסקאות שנעשות באמצעות כרטיס חיוב שמנפיק התאגיד הבנקאי.

עיקר 5 - הקמת ועדת מייעצת

מוצע להקים ועדה מייעצת שבראשה יעמדו המנהל הכללי של משרד האוצר ומנהל חטיבת המחקר בבנק ישראל ויהיו חברים בה, בין היתר, הרגולטורים הפיננסיים הרלוונטיים. תפקידי ועדת היישום יהיו, בין היתר, לערוך בדיקות תקופתיות של מצב התחרות בשוק הבנקאות; להמליץ על צעדים נדרשים להגברתה; לבחון מתן המלצה לשר האוצר להרחיב את האיסור על תאגידים בנקאיים נוספים לעסוק בתפעול הנפקה ובסליקה, לשלוט או להחזיק באמצעי שליטה בתאגיד שעוסק בתפעול הנפקה או בסליקה. מוצע כי ועדת היישום תגיש לממשלה ולכנסת, אחת לשנה, דין וחשבון על עבודתה והמלצותיה.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

ההסדרה המוצעת תחוקק בחוק חדש: חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, התשע"ו-2016, ובמסגרתו יתוקנו גם חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, פקודת הבנקאות, 1941, וחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.

ה. השפעת החוק המוצע על התקן המינהלי ועל תקציב המדינה

אין.

ו. הערות המשרדים וגורמים נוספים

טיוטת החוק מבוססת על המלצות הוועדה להגברת התחרות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים שמונתה על ידי שר האוצר ונגידת בנק ישראל. בוועדה כיהנו חברים מבנק ישראל, רשות הגבלים עסקיים, משרד המשפטים ומשרד האוצר וכן נציגי ציבור ואקדמיה.

לטיוטת החוק התקבלו הערות מבנק ישראל, רשות הגבלים עסקיים ומשרד המשפטים שהוטמעו, ברובן, בטיוטת החוק המוצעת.

בנוסף, התקבלו הערות מבנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, לאומי קארד בע"מ, בנק איגוד לישראל בע"מ, התנועה למען איכות השלטון וקואליציית הארגונים החברתיים. ההערות הוטמעו, בחלקן, בטיוטת החוק המוצעת.

לדיון בממשלה ובוועדת שרים תצורף טבלה מסכמת של ההערות שהתקבלו והתייחסות משרד האוצר אליהן.

ז. המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי) סומך את ידיו על טיוטת החוק

ח. הממונה על התקציבים תומך בטיוטת החוק המוצעת.

ט. מצורף נוסח החוק המוצע.

הצעת חוק מטעם הממשלה:

הצעת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016

פרק א': תיקוני חקיקה

תיקון חוק 1. בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981¹ (להלן – חוק הבנקאות (רישוי)) –
הבנקאות (רישוי)

(1) בסעיף 10, אחרי פסקה (ד11) יבוא:

"(11ה) מכירה של שירותי מחשוב ותפעול המשמשים בעיקרם את
הבנק, ובלבד שהמפקח אישר את המכירה;

(11ו) השכרת מקרקעין המשמשים את הבנק לצורכי מחשוב ותפעול,
לשוכר שיעשה שימוש במקרקעין למטרה זו, ובלבד שניתן אישור מאת
המפקח להשכרה;"

(2) אחרי סעיף 11א יבוא:

"הגבלות על בנק 11ב. (א) בסעיף זה –
בעל היקף פעילות
רחב

"בנק בעל היקף פעילות רחב" – בנק ששווי נכסיו
עולה על 20% משווי הנכסים של כלל
הבנקים בישראל; לעניין זה, "שווי נכסים",
של בנק – שווי נכסיו של הבנק כפי שמופיע
במאזן הבנק בדוח הכספי השנתי האחרון
שנערך על בסיס מאוחד על פי כללי
החשבונאות המקובלים החלים עליו;

"הנפקה", של כרטיס חיוב – התקשרות בחוזה
כרטיס חיוב עם הלקוח, והתחייבות למתן
אשראי באמצעות כרטיס החיוב;

"חוזה כרטיס חיוב", "כרטיס חיוב" – כמשמעותם
בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986²;

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 232; התשע"ו, עמ' 53.
² ס"ח התשמ"ו, עמ' 187.

"תפעול הנפקה", של כרטיס חיוב - כל הפעולות והשירותים הנלווים להנפקת כרטיס החיוב לרבות הפקת הכרטיס ותפעולו, למעט ההנפקה עצמה ולמעט קביעת העמלות והעלויות ללקוח הכרוכות בהפקת כרטיס החיוב והשימוש בו;

"סולק" ו-"סליקה" – כהגדרתם בסעיף 36ט.;

(ב) על אף הוראות סעיפים 10 ו-11, בנק בעל היקף פעילות רחב לא יעסוק בעיסוקים המפורטים להלן ולא ישלוט או יחזיק אמצעי שליטה בתאגיד העוסק בעיסוקים כאמור:

(1) תפעול הנפקה של כרטיסי חיוב;

(2) סליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב;

(ג) אין בהוראות סעיף קטן (ב) כדי לגרוע מהאפשרות של בנק בעל היקף פעילות רחב להתקשר עם אחר לצורך תפעול הנפקה של כרטיסי חיוב או להתקשר עם סולק.

(ד) בתקופה שמתום ארבע שנים מיום תחילתו של חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016 (בסעיף קטן זה – חוק להגברת התחרות) ועד תום שש שנים מהמועד האמור רשאי שר האוצר, בהסכמת הנגיד ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, בשים לב, בין השאר למצב התחרות בשוק האשראי, לקבוע בתקנות, לעניין ההגדרה "בנק בעל היקף פעילות רחב" שבסעיף קטן (א), שיעור הנמוך מ-20%, ובלבד שלא יפחת מ-10% אחוזים; נקבעו תקנות כאמור יחולו הוראות פרק ב' לחוק להגברת התחרות, בהתאמות שייקבעו באותן תקנות.

(3) בסעיף 23, במקום "לתאגידים בנקאיים או ללקוחותיהם" יבוא "לגופים פיננסיים או ללקוחותיהם ולבנק ישראל" ובסופו יבוא "בסעיף זה, 'גוף פיננסי' – כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, למעט גוף פיננסי המנוי בפסקאות (6) ו-(7) להגדרה האמורה.";

11. (א) על מינוי, כהונה והפסקת כהונה של חברת שירותים משותפת המפעילה ממשק בין מנפיק לבין סולק דירקטורים חיצוניים לפי הוראות ניהול בנקאי תקין בעניין דירקטוריון (בפסקה זה – ההוראה בעניין הדירקטוריון), שנתן המפקח לפי סעיף 5(ג1), בחברת ממשק, יחול, בנוסף להוראה בעניין הדירקטוריון, הוראות סעיפים 11ד(א)(1) ו-11(2) ו-11ה(ב), בשינויים המחויבים; לעניין זה, "חברת ממשק" – חברת שירותים משותפת כמשמעותה בחוק הבנקאות (רישוי), שאינה חברה ציבורית כהגדרתה בחוק החברות, המפעילה ממשק בין מנפיק לבין סולק, לאישור עסקאות בכרטיסי חיוב.

(ב) שר האוצר, בהתייעצות עם הנגיד, רשאי לקבוע בתקנות כי סוגי החלטות של חברת ממשק שהן בעלות השלכות על מקבלי שירותים שאינם מחזיקים בה אמצעי שליטה, יתקבלו בדרך שיקבע.

3. בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981³ – תיקון חוק הבנקאות (שירות ללקוח)

(1) בסעיף 1, בסופו יבוא:

"גוף פיננסי" – כל אחד מאלה:

(1) תאגיד בנקאי;

(2) החברה כהגדרתה בחוק הדואר, התשמ"ו-1986⁴, בנותנה את השירותים הכספיים כהגדרתם באותו חוק, מטעם החברה הבת כמשמעותה בסעיף 88א לחוק האמור, ומהיום הקובע כמשמעותו לפי סעיפים 56 ו-57(ג) לחוק הדואר (תיקון מס' 11), התשע"ב-2012⁵ – החברה הבת כהגדרתה בחוק הדואר;

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 258; התשע"ו, עמ' 868.
⁴ ס"ח התשמ"ו, עמ' 79;
⁵ ס"ח התשע"ב, עמ' 566.

(3) גוף מוסדי כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981;⁶

(4) חבר בורסה כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;⁷

(5) בעל רישיון לפי סעיף 12 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016;⁸

(6) מפעיל אתר אינטרנט המיועד למתן הלוואות ולקבלתן, אם מפעיל האתר אינו נותן ההלוואה או מקבלה;

(7) גוף שאינו מנוי בהגדרה זו והוא מנפיק;

(8) גוף אחר המספק שירותים פיננסיים, שקבע שר האוצר בצו;

"כרטיס חיוב" ו-"מנפיק" – כמשמעותם בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986;

"הנפקה", ו-"תפעול הנפקה", של כרטיס חיוב – כהגדרתם בסעיף 11ב לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981;"

(2) אחרי סעיף 7א יבוא:

"איסור שינוי לרעה ב.7. תאגיד בנקאי לא ישנה לרעה את תנאי הסכם של תנאי התקשרות ההתקשרות עם לקוח רק בשל כך שהלקוח התקשר או מעוניין להתקשר בהסכם לקבלת שירותים מגוף פיננסי אחר.

איסור מניעת 7ג. (א) תאגיד בנקאי לא ישלול ולא יגביל, במעשה תחרות וגישה למידע או במחדל, גוף פיננסי העוסק בתפעול הנפקה של כרטיסי חיוב שמנפיק התאגיד הבנקאי מלהיות מנפיק של כרטיס חיוב או מלתת אשראי, ללקוחות התאגיד הבנקאי.

⁶ ס"ח התשמ"א, עמ' 208.
⁷ ס"ח התשכ"ח, עמ' 234.
⁸ ס"ח התשע"ו, עמ'

(ב) תאגיד בנקאי לא ימנע מגוף פיננסי העוסק בתפעול הנפקה של כרטיסי חיוב שמנפיק התאגיד הבנקאי לעשות שימוש כמפורט להלן, במידע מסוג שקבע שר האוצר בהסכמת שר המשפטים, שהגיע לידי הגוף המתפעל כדין אגב ביצוע תפעול ההנפקה, ובלבד שהלקוח נתן הסכמה מראש לשימוש כאמור:

(1) מתן שירותים כמנפיק;

(2) מתן אשראי.

(ג) שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים, רשאי לקבוע הוראות לעניין קבלת הסכמת הלקוח לפי סעיף קטן (ב).

(ד) הוראות סעיף קטן (ב) לא יחולו לעניין גוף פיננסי המנוי בפסקאות (6) ו-(7) להגדרה "גוף פיננסי" שבסעיף 1.

(א) ביקש לקוח מתאגיד בנקאי כי מידע בדבר היתרה בחשבון העובר ושב שלו בתאגיד הבנקאי יימסר לגוף פיננסי, מדי יום או מדי תקופה ארוכה יותר לפני בקשת הלקוח, ימסור התאגיד הבנקאי את המידע לאותו גוף בהתאם לבקשה.

(ב) המפקח רשאי לתת הוראות לעניין מועדי העברת המידע לפי סעיף זה ואופן העברתו, בהוראות ניהול בנקאי תקין.

(ג) הוראות סעיף זה לא יחולו לעניין גוף פיננסי המנוי בפסקאות (6) ו-(7) להגדרה "גוף פיננסי" שבסעיף 1.

(א) פנה לקוח לתאגיד בנקאי בבקשה להתקשר עמו בחוזה כרטיס אשראי או פנה תאגיד בנקאי ללקוח בהצעה להתקשרות כאמור, יפיץ התאגיד הבנקאי את כרטיסי האשראי של מנפיקים הקשורים עמו בהסכם הפצה; לעניין זה -

"הפצה", של כרטיסי אשראי - ביצוע כל הפעולות כמפורט להלן:

העברת מידע בדבר ד7.
יתרת הלקוח
בחשבון עובר ושב

הפצת כרטיסי ה7.
אשראי של
מנפיקים הקשורים
עם תאגיד בנקאי
בהסכם הפצה

- (1) הצגה בפני הלקוח של פרטים לעניין
המנפיקים הקשורים בהסכם הפצה ולעניין
כרטיסי האשראי שהם מנפיקים ;
- (2) מסירת פרטי הלקוח למנפיק מסוים
הקשור בהסכם הפצה, לפי בקשת הלקוח ;
- (3) מסירה ללקוח של כרטיס אשראי
שהנפיק לו מנפיק הקשור בהסכם הפצה,
בסניפי התאגיד הבנקאי, לבקשת הלקוח ;
- "הסכם הפצה" – הסכם בין תאגיד בנקאי לבין
מנפיק אחר להפצת כרטיס האשראי
שהנפיק המנפיק האחר ;
- "מנפיק הקשור בהסכם הפצה" – גוף פיננסי שהוא
מנפיק שהתקשר עם התאגיד הבנקאי
בהסכם הפצה ;
- "כרטיס אשראי", "חוזה כרטיס אשראי" –
כמשמעותם בחוק כרטיסי חיוב,
התשמ"ו-1986.
- (ב) המפקח ייתן הוראות לעניין תנאי הסכם
ההפצה בין תאגיד בנקאי למנפיק קשור ולעניין
אופן ההפצה לפי סעיף זה.
- (ג) לא יסרב תאגיד בנקאי סירוב בלתי סביר
להתקשר עם מנפיק בהסכם הפצה כאמור בסעיף
קטן (א) ; לעניין זה, התניית תנאים בלתי סבירים
דינה כדין סירוב בלתי סביר ; המפקח רשאי לקבוע
בהוראות ניהול בנקאי תקין תנאים שיראו אותם
כבלתי סבירים לעניין סעיף קטן זה.
- (ד) הוראות סעיף זה לא יחולו לעניין גוף פיננסי
המנוי בפסקאות (6) ו-(7) להגדרה "גוף פיננסי"
שבסעיף 1.

הצגת מידע על
עסקאות שביצע
לקוח באמצעות
כרטיס חיוב

17.

(א) תאגיד בנקאי יציג ללקוח, לפי בקשתו, מידע על עסקאות שנעשו באמצעות כרטיסי החיוב של הלקוח שהתשלום בעדן נעשה בדרך של חיוב חשבון העובר ושב של הלקוח בתאגיד הבנקאי; היה התאגיד הבנקאי מנפיק, תהיה הצגת המידע לפי סעיף קטן זה על אודות עסקאות שנעשו באמצעות כרטיסי חיוב שהנפיק מנפיק אחר, וזהה להצגת המידע על עסקאות שנעשו באמצעות כרטיסי חיוב שהנפיק התאגיד הבנקאי.

(ב) המפקח ייתן בהוראות ניהול בנקאי תקין הוראות לעניין אופן הצגת מידע בידי תאגיד בנקאי לפי סעיף קטן (א), מועדי הצגת המידע ופרטי המידע.

(ג) שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים ובהתייעצות עם הנגיד, יקבע בתקנות הוראות לעניין העברת מידע כאמור בסעיף קטן (א) ממנפיק לתאגיד בנקאי לצורך הצגתו כאמור באותו סעיף קטן, לרבות פרטי המידע, מועדי העברתו, אופן ההעברה.

(ד) תאגיד בנקאי לא יעשה כל שימוש במידע שהגיע לידיה לפי סעיף קטן (ג), אלא לצורך הצגתו כאמור בסעיף קטן (א)."

(3) בסעיף 10(1), במקום "7א" יבוא "7א עד 7ו".

פרק ב': תחילה, הוראות מעבר וביצוע

הגדרות

4. בפרק זה -

"אמצעי שליטה", "בנק" ו-"שליטה" - כמשמעותם בחוק הבנקאות (רישוי);
"חברת כרטיסי חיוב" - תאגיד שערב יום התחילה עסק בתפעול הנפקה של כרטיסי חיוב ובסליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב;
"חוק כרטיסי חיוב" - חוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986;
"חוזה כרטיס אשראי", "חוזה כרטיס חיוב", "כרטיס אשראי", "כרטיס חיוב" "מנפיק" - כמשמעותם בחוק כרטיסי חיוב;

"בנק בעל היקף פעילות רחב", ו- "הנפקה" ו-"תפעול הנפקה", של כרטיסי חיוב – כהגדרתם בסעיף 11ב לחוק הבנקאות (רישוי), כנוסחו בסעיף 1(2) לחוק זה;

תחילה

5.

(א) תחילתו של חוק זה ביום פרסומו (להלן – יום התחילה), ואולם תחילתם של סעיפים 17 עד 17 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), כנוסחם בסעיף 3(2) לחוק זה, שנה מיום התחילה.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א) והוראות סעיף 11ב לחוק הבנקאות (רישוי), כנוסחו בסעיף 1(2) לחוק זה, רשאי בנק בעל היקף פעילות רחב ששלט או החזיק אמצעי שליטה בחברת כרטיסי חיוב ערב יום התחילה (בסעיף זה – הבנק) להמשיך ולשלוט או להחזיק אמצעי שליטה באותה חברה עד תום שלוש שנים מיום התחילה, ואם מכר בתקופה האמורה 60% לפחות מאמצעי השליטה בחברה והנפיק לציבור 25% לפחות מאמצעי השליטה בה – עד תום ארבע שנים מיום התחילה.

6.

מגבלות בתקופת המעבר על בנק המנפיק כרטיסי חיוב

בתקופה שמיום התחילה ועד תום חמש שנים מהמועד האמור (בסעיף זה – תקופת המעבר) יחולו הוראות אלה:

(1) על בנק המנפיק כרטיסי חיוב, שערב יום התחילה שלט או החזיק אמצעי שליטה בחברת כרטיסי חיוב, יחולו הוראות אלה:

(א) מתום שנה מיום התחילה ועד תום תקופת המעבר יבצע הבנק את תפעול ההנפקה של כרטיסי החיוב שהוא מנפיק באמצעות חברת כרטיסי חיוב, אחת לפחות, ולעניין בנק בעל היקף פעילות רחב וכל בנק אחר שאינו עוסק בעצמו בתפעול הנפקה – באמצעות שתי חברות כרטיסי חיוב לפחות ובלבד שאחת מהן לפחות אינה בשליטתו והוא אינו מחזיק בה אמצעי שליטה;

(ב) מתום שנתיים מיום התחילה ועד תום תקופת המעבר, הבנק לא יבצע באמצעות חברת כרטיסי חיוב אחת תפעול הנפקה של יותר מ-52% מסך כרטיסי החיוב החדשים שהוא מנפיק ללקוחותיו; לעניין חישוב השיעור לפי פסקת משנה זו לא יובא בחשבון כרטיס חיוב שהונפק על פי חוזה כרטיס חיוב שנחתם לפני יום התחילה ושתקופתו הוארכה במהלך תקופת המעבר לפי סעיף 2(ב) לחוק כרטיסי חיוב; שר האוצר, בהסכמת הנגיד, רשאי, בכל עת במהלך תקופת המעבר לקבוע לעניין פסקה זו שיעור הנמוך מ-52%, אם מצא כי הדבר מוצדק בשל מספר התאגידים בישראל העוסקים בהפקה ותפעול של כרטיסי חיוב.

(2) על בנק בעל היקף פעילות רחב המנפיק כרטיסי חיוב יחולו, בנוסף להוראות סעיף קטן (א), הוראות אלה:

(א) חלוקת הכנסות הנובעות מתפעול ההנפקה של כרטיסי חיוב ומהפעילות של הלקוח בכרטיס החיוב, בין הבנק לבין חברת כרטיסי החיוב, תהיה בהתאם להוראות שנקבעו לעניין זה בהסכם ההתקשרות ביניהם שהיה בתוקף בט"ז בסיוון התשע"ה (3 יוני 2015), אלא אם כן הורה המפקח אחרת בהוראות ניהול בנקאי תקין;

(ב) הבנק רשאי לפנות ללקוח בעניין חידוש כרטיס אשראי רק בתוך 45 הימים שלפני המועד לסיום חוזה כרטיס האשראי, ואולם רשאי הבנק לפנות ללקוח לפני התקופה האמורה בהתקיים אחד מאלה:

(1) חל שינוי מהותי במצבו הכלכלי של הלקוח, ובלבד שהבנק יתעד את פנייתו ללקוח ואת הנימוקים לה כפי שיורה המפקח בהוראות ניהול בנקאי תקין;

(2) קיימת מניעה לשימוש בכרטיס האשראי הקיים; הנפיק הבנק כרטיס אשראי חדש לפי פסקת משנה זו, יהיו תנאי חוזה כרטיס האשראי החדש זהים לתנאי חוזה כרטיס האשראי הקיים.

לעניין פסקה זו -

"חידוש כרטיס אשראי" – פעולות כמפורט להלן:

(1) חידוש חוזה כרטיס אשראי קיים לפי סעיף 2(ב) לחוק כרטיסי חיוב;

(2) שינוי תנאים בחוזה כרטיס אשראי קיים;

(3) התקשרות עם לקוח שהוא צד לחוזה כרטיס אשראי קיים בחוזה כרטיס אשראי חדש.

"חוזה כרטיס אשראי קיים" - חוזה כרטיס אשראי שבו התקשר הבנק עם לקוח לפני יום התחילה;

"כרטיס אשראי קיים" - כרטיס אשראי שהונפק לפי חוזה כרטיס אשראי קיים.

(ג) עד תום שנתיים מיום התחילה, סך מסגרות האשראי בכרטיסי אשראי של לקוחות הבנק לא יעלה על 50% אחוזים מסך מסגרות האשראי בכרטיסי האשראי של לקוחות הבנק ביום לי בסיוון התשע"ו (6 ביולי 2016).

(3) חברת כרטיסי חיוב לא תסרב להתקשר עם בנק לשם הפקדה ותפעול של כרטיס חיוב שמנפיק הבנק, מטעמים בלתי סבירים.

בנק, גוף מוסדי גדול ותאגיד ריאלי משמעותי לא ירכוש מבנק בעל היקף פעילות רחב, אמצעי שליטה בחברת כרטיסי חיוב, לעניין זה -

"גוף מוסדי" - כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981⁹ ;

"גוף מוסדי גדול" - כל אחד מאלה :

(1) גוף מוסדי שהיקף הנכסים המנוהלים על ידו עולה על 100 מיליארד שקלים חדשים ;

(2) תאגיד השולט בגוף מוסדי, אחד או יותר, ובלבד שסך הנכסים המנוהלים על ידי הגופים המוסדיים שבשליטתו עולה על 100 מיליארד שקלים חדשים ;

לעניין זה, "נכסים מנוהלים" - לגבי גוף מוסדי שהוא מבטח - הנכסים המוחזקים על ידו לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה, ולגבי גוף מוסדי שהוא חברה מנהלת - נכסי קופות הגמל שבניהולה ;

"תאגיד ריאלי משמעותי" - כהגדרתו בסעיף 335 לחוק הבנקאות (רישוי)."

על אף הוראות כל דין חברת כרטיסי חיוב רשאית לעשות שימוש בשמו של הלקוח ופרטי ההתקשרות עמו, בלבד, שהגיעו לידיה כדין ערב יום התחילה או במהלך חמש שנים מהיום האמור אגב ביצוע תפעול הנפקה של כרטיסי חיוב עבור בנק, לשם פניה ללקוח לצורך הצעה למתן שירותים כמנפיק או לצורך הצעה למתן אשראי, וזאת אף בלא שהלקוח נתן הסכמתו ; ביקש לקוח מחברת כרטיסי חיוב שלא יעשה שימוש במידע לגביו כאמור בסעיף קטן זה, לא תהיה רשאית החברה להחזיק במידע כאמור או לעשות בו שימוש.

(א) מוקמת בזה ועדה מייעצת שתעקוב בתקופה שמיום התחילה ועד תום שש שנים מהמועד האמור (בסעיף זה - תקופת עבודת הוועדה) אחרי יישום הוראות חוק זה (בסעיף זה - הוועדה המייעצת) ואלה חבריה :

(1) המנהל הכללי של משרד האוצר ומנהל חטיבת המחקר בבנק ישראל, שיהיו יושבי הראש של הוועדה ;

(2) הממונה על התקציבים במשרד האוצר ;

(3) הממונה על הגבלים עסקיים ;

7. איסור רכישה של חברת כרטיסי חיוב

8. הוראת מעבר לעניין 8.
שימוש במידע
שהגיע לחברת
כרטיסי חיוב אגב
ביצוע תפעול
הנפקה

9. ועדה מייעצת

⁹ ס"ח התשמ"א, עמ' 208.

(4) המפקח על הבנקים ;

(5) הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ;

(6) הממונה על מערכות תשלומים בבנק ישראל ;

(ב) תפקידי הוועדה המייעצת הם :

(1) לערוך בדיקות תקופתיות של מצב התחרות בשוק האשראי ולאחר חסמים בהתפתחות התחרות בשוק זה ;

(2) להמליץ על צעדים להגברת התחרות בשוק האשראי ;

(3) להמליץ לעניין הפעלת הסמכויות לפי סעיף 11ב לחוק הבנקאות (רישוי), כנוסחו בסעיף 1(2) לחוק זה.

(ג) בביצוע תפקידיה תביא הוועדה המייעצת בחשבון בין השאר עניינים אלה :

(1) התפתחות התחרות בשוק האשראי בישראל ;

(2) השינוי שחל בהיקף האשראי הניתן בשוק האשראי בישראל מיום התחילה ;

(3) המחיר שמשלם הלקוח בעד קבלת אשראי מגופים פיננסיים ;

(4) שמירה על היציבות הפיננסית.

(ד) הוועדה המייעצת רשאית לדרוש מרשות כמפורט להלן את כל המידע הדרוש לה לשם השגת מטרותיה וביצוע תפקידיה למעט מידע כהגדרתו בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 ; דרשה הוועדה המייעצת מידע כאמור, תמסור הרשות את המידע, על אף הקבוע לפי כל דין ; לעניין זה, "רשות" – כל אחד מאלה, לגבי המידע שבידו : (1) חטיבת הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל ; (2) אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ; (3) הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל ; (4) רשות ניירות ערך ; (5) הרשות להגבלים עסקיים.

(ה) הוועדה המייעצת תגיש לממשלה ולוועדת הכספים של הכנסת, אחת לשנה, במהלך תקופת עבודת הוועדה, דין וחשבון על עבודתה והמלצותיה.

(ו) הוועדה המייעצת תקבע את סדרי עבודתה.

הוראת מעבר לעניין 10. דירקטור חיצוני המכהן ערב יום התחילה בחברת שירותים משותפת כאמור בסעיף 11ו לפקודת הבנקאות, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה, רשאי להמשיך בכהונתו עד תום שנה מיום התחילה או עד סיום תקופת כהונתו, לפי המוקדם.

המשך כהונת דירקטורים חיצוניים בחברת שירותים משותפת

11. שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.